

ČASOPIS ŠTUDENTOV UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA
A FARMÁCIE V KOŠICIACH

VARDO

ČÍSLO 1 - ROČNÍK 12

OBSAH

Košické zvieracie krematórium je jediné svojho druhu na východnom Slovensku	2
Rozhovor s Filipom Korimom (FK Anatomy)	4
Rozhovor s MVDr. Scarlett Marešovou	8
Cesta za dúhový most	10
Keď sa hobby stane prácou	11
Eutanázia domáceho zvierťa z pohľadu veterinárnej lekárky	13
Falconry rehabilitation	14
Nový klub na obzore!	16
Čo nás čaká a neminie?	17

Milí čitatelia,

Prišiel nový rok a s novým rokom, po dlhšej odmlke, aj ďalšie číslo Arda. Dlhो sme uvažovali, debatovali, akými témami vám ulahodiť práve v tomto čísle. Pôvodne sme hľadali také, ktoré by vedeli človeka pozdvihnúť na duchu. Odrazu sa téma našla – Heureka! Akosi zvíťazila téma opierajúca sa o „smrť“, všetko čo k nej patrí a hlavne ako sa so stratou blízkeho vysporiadať. Ide o veľmi dôležitú tému, o ktorej by sme sa mali naučiť rozprávať nahlas a otvorene. Tým, že sme na našej univerzite sčasti s veterinárnym zameraním, ponúkame pohľad na danú tému tak trochu našou optikou. Teraz, keď sme už všetci nalodení, dovoľte mi vziať vás do vôd aktuálneho Arda. Prajem príjemné čítanie!

Dear readers,

As the new year came by, also a new release of Ardo is here after a while. Regarding the issue of it, we were discussing it a lot. Initially we thought, it would be nice to cheer you up somehow during these hectic days... and then Heureka! The winner issue happened to be „death“, everything what comes with it and how to deal with a loss of the close member of your chosen family – your beloved pet. It is an important topic and we need to learn how to talk about it openly and out loud. Due to the fact that some of us at our university are veterinary medicine oriented, we tried to give you a perspective through our lenses. Now, as you are on board, let me guide you into the waters of the newest Ardo. Enjoy the read!

Richard Pavlík

KOŠICKÉ ZVIERACIE KREMATÓRIUM JE JEDINÉ SVOJHO DRUHU NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

Krematórium Dúhový most začalo písať svoj príbeh koncom roka 2017. Za roky svojho pôsobenia sa už stalo v Košiciach pomerne známym. Okrem toho, že pracovníci krematória pomáhajú majiteľom s dôstojnou rozlúčkou so svojimi miláčikmi, pomáhajú aj útulkom či neziskovým organizáciám. Snažia sa pomáhať ľuďom, ktorí pomáhajú zvieratám. O tom, ako funguje krematórium a samotná kremácia, som sa rozprávala s Mgr. Beátou Gajdošovou.

Aká bola prvotná myšlienka založenia krematória pre zvieratá?

Prvotnou myšlienkou bol cintorín pre zvieratá, ktorého založenie som riešila s mestom od roku 2013. Ja som veľkou milovníčkou zvierat a chcela som, aby aj zvieratá mali nejaké dôstojné miesto, podobne ako ľudia. K realizácii cintorína pre spoločenské zvieratá sme potrebovali veľa povolení – hygiena, stavebný úrad, odbor životného prostredia. Každý mal iné nároky. Vyhláška ŠVPS je veľmi prísna, napríklad 500 m od cintorína nesmie byť žiadny vodný tok ani obytná budova. Za tie roky som našla tri vhodné lokality, no nenašla som pochopenie u mesta. V roku 2017 som oslovila pani rektorku UVLF s myšlienkou, že keď zvieratká zachraňujú, či by nám nevšli v ústrety s prenájmom priestorov na kremáciu, aby mohli mať aj dôstojnú rozlúčku, keď uhynú. Pochodila som pietne miesta v Rakúsku, Prahe a Brne, aby som videla, ako krematória fungujú. Rektorát univerzity nám vyšiel v ústrety, a tak sme začali s kremáciou v Košiciach.

Ako vznikol názov Dúhový most?

Veľmi dlho som premýšľala nad názvom. Ak

uhynie zvieratko, tak vždy rozprávame o tom, že zvieratko odišlo za dúhový most. O tom je aj jedna poviedka, ktorá hovorí, že všetky zvieratká odchádzajú za dúhový most, kde čakajú na svojich majiteľov. Je to zároveň jednoduchý názov, pod ktorým nás už mnohí poznajú.

Existujú na Slovensku aj iné krematória pre zvieratá?

Na východnom Slovensku sme jediní. Chodia k nám klienti aj z okolia, napríklad z Prešova alebo z Popradu. Prichádzajú ľudia, na ktorých vidno, že majú svoje zvieratá veľmi radi, a chcú, aby rozlúčka s ich psíkom bola dôstojná. Ľudia sú veľmi vďační, keď k nám prídu. Na západnom Slovensku existujú štyri prevádzky. Na strednom Slovensku spustila krematórium nedávno Žilina.

Máte veľa klientov?

Keď sme začínali, tak ich bolo menej, teraz máme kremácie dva až trikrát do týždňa.

Ako prebieha proces kremácie (pred, počas a po)?

U nás v krematóriu sme na telefóne nonstop. Zvieratká preberáme buď v ambulancii veterinára, keď majiteľ už nie je schopný prísť. Majitelia môžu tiež zvieratká doviesť priamo k nám, alebo po zvieratká prideme my počas výjazdov. Výjazdy robíme od rána od siedmej do večera. Používame špeciálne vaky, máme ich v štyroch veľkostiach. Vo vakoch zvieratá uložíme do chladiaceho boxu. Každé zviera nechávame odležať v chlade aspoň jeden deň. Ak majiteľ chce, môže dať spraviť zvieratú krátku rozlúčku (10 min), počas ktorej sa majiteľ s rodinou môžu so zvieratkom rozlúčiť, naposledy ho pohľadiť. Majiteľ potom odchádza a vracia sa až po kremácii prevziať si urnu. Popol sa odovzdáva v základných plastových dózach. Kto chce, môže si zakúpiť aj interiérovú urnu.

zajačkovia, ale mali sme aj morčatá alebo fretky.

Aké najzvláštnejšie zvierata ste spopolňovali?

Teraz sme mali aj korytnačku alebo varana. Pred dvomi rokmi sme mali aj ježka. Pani majiteľka mala ježka päť rokov, a hoci bývala v rodinnom dome, tak ho nepochovala, ale prišla s ním na kremáciu. Chcela mať doma urnu.

10. Sú prípady, keď nemôžete zvierata spopolniť?

Sú také prípady. Je to vtedy, ak zvierata uhynulo na nejakú infekčnú chorobu. Mali sme

jeden taký prípad. Majiteľ chcel kremáciu, ale pani doktorka povedala, že neodporúča, aby sa so zvieratom manipulovalo a aby sa prenášalo.

Majú zvieracie krematóriá budúcnosť?

Myslím si, že áno. Vo svete je to bežné už dlhé roky. U nás je problém s legislatívou. Práve tí, ktorí dávajú povolenie (ŠVPS), vedia, že je to prospešné a súhlasia s tým, ale veľakrát majú problém s kremáciou starostovia alebo primátori. „Nepsíčkari“ majú od toho skôr odstup. Pre nich je morbidne, aby zvierata takýmto spôsobom odišlo.

Filoména Ághová

Koľko samotná kremácia trvá?

Dĺžka kremácie závisí od veľkosti zvieraťa. Pri veľkom psíkovi to môže trvať aj 4 hodiny, pri malých psíkoch do 2 hodín.

Čo môžu ľudia spraviť s popolom po kremácii?

80 % ľudí si vyberie interiérovú urnu, pretože chcú mať svoje zvieraťko doma. Zvyšných 20 % ľudí si berie popol s tým, že ho chcú rozptýliť na miestach, kde spolu so psíkom chodili. Pre tých, ktorí bývajú v rodinných domoch, máme aj bio urny, ktoré sa dajú dať do zeme. Na urny sa dá posadiť nejaký krík alebo rastlina.

Máme veľký výber urien, ponúkame aj pamätné predmety. Ľudia si niekedy zvyknú vziať len časť popola do nejakej „mini urny“ v tvare labky alebo srdca. Podľa katalógu sa dá tiež popol vložiť do skla, ktoré bude slúžiť ako ozdobný predmet alebo ťažidlo. Robia sa aj šperky priamo s popolom, do strieborných príveskov sa vkladá popol zvieraťa. Stalo sa nám, že majiteľ zaplatil za kremáciu, ale neprišiel si prevziať popol alebo rovno povedal, že ho nechce. Preto som u nás založila urny, do ktorých popol týchto zvieratiek dávame. Mám jednu urnu pre psov a druhú pre mačky.

S akými zvieratami prichádzajú ľudia na kremáciu najčastejšie?

Najčastejšie so psíkmi. Prichádzajú aj iné malé zvieratká ako mačky,

ROZHOVOR S FILIPOM KORIMOM (FK ANATOMY)

Milí čitatelia, prinášame vám rozhovor s dobre známou postavou našej alma mater. Rozhovor akých nie je nikdy dosť. Vypovedali sme totiž „školského“ preparátora - Filipa Korima.

Na konferencii Morphology; UK, Praha 2021

Filip, neverím, že by Arda čítal niekto, kto netuší o tvojej práci a prínose pre Univerzitu. Ako si sa dostal k preparáciám, čo ťa k tomu priviedlo? Aké boli začiatky?

Od detstva ma fascinovali kosti a kostry. Prvé kosti z koní som vypreparoval ešte pred štúdiom na UVLF, v maturitnom ročníku (2016). Na začiatku som mal iba 4 malé nádoby. Postupne, už počas štúdia pribúdalo viac materiálu. Ako prvé som robil končatiny (kosti autopodia), potom prvú lebku. Moje prvé preparáty kostí boli masné, škaredé, nekvalitné, v skratke – pokus-omyl. Musím však konštatovať, že som bol v tomto koníčku od začiatku podporovaný, napríklad profesorom Valockým a aj doktorkou Karamanovou a ostatnými tunajšími zamestnancami. Aj vďaka tomu som v apríli 2017 urobil prvú vlastnú kosť. Urobiť kosť trvalo mesiace, a potom bolo treba kosť poskladať. Pomohol mi pán Tabačko (ošetrovateľ z Kliniky ošipáných), ktorý má cit na túto prácu a bohaté technické zručnosti. Kosť

sme svojpomocne zdrôtovali, zlepili a vystavili na podnose s konštrukciou. Zožala úspech! Študenti a aj vyučujúci z Kliniky koní a Kliniky malých zvierat so mnou pracujú dodnes a pomáhajú mi neustále. Za to im musím veľmi poďakovať. V mojich začiatkoch som ešte presne nevedel ako sa dané tkanivá správajú a čo na nich funguje, ale dnes už je to rutina. Vieme, čo si môžeme ku ktorému tkanivu dovoliť a ako sa zachová.

To bolo 5 rokov dozadu. Ako si odvtedy pokročil?

Som už šiestak, dá sa povedať že „školský preparátor“, ešte stále študent a čoskoro snáď aj doktor. Dnes okrem kostí s pomocou zamestnancov a študentov vyrábam aj vzácne plastinované preparáty, korozívne preparáty a kĺby... Kĺby robíme ako jediní v určitej kvalite. Respektíve, zatiaľ som nenašiel iné pracovisko, kde by dokázali ucelenou metódou vypreparovať kĺby tak kvalitne, ako my na UVLF. Máme aj unikátne kombinované preparáty – sú to preparáty zafixovaných kostí a väzov, kde sú zachované nastreknuté neprerušované cievy a nervy. Študenti ich môžu vidieť vystavené na Klinike koní a na Klinike malých zvierat (*po vyzíadaní u doktorky Kuricovej*). Vždy vravím, že je lepšie vidieť reálny kvalitne zhotovený preparát, ako stokrát si to prečítať v knižke alebo vidieť v atlase, aplikácii, 3D simulácii a virtuálnej realite (*Filip ukazuje vitrínu na Klinike koní*). Tu máme rezy konskou končatinou. Vidíme zachovanú kosť, svaly a nastreknuté cievy. Ak ideš robiť zákrok a potrebuješ vidieť kadiaľ vedie nerv, môžeš si to pozrieť na tomto preparáte, ak zobrazuješ so sonom alebo na CT, MRI, vidíš iba čierne, biele a sivé farby, proste máš určitý chaos. Ale keď ti ukážem preparát s topografiou a vidíš, kde čo je, tak už si to vieš lepšie predstaviť. Na preparáte viem ukázať napríklad synoviálne štruktúry, šľachy, cievy a nervy. Pri rezoch si vieš odsledovať ako sa dané štruktúry menia, ich

Moja prvá kostra poníka na ŠVOČ UVLF KE 2017

veľkosť, tvar prípadne variácie. To je čaro a každý preparát a zviera je trochu iné.

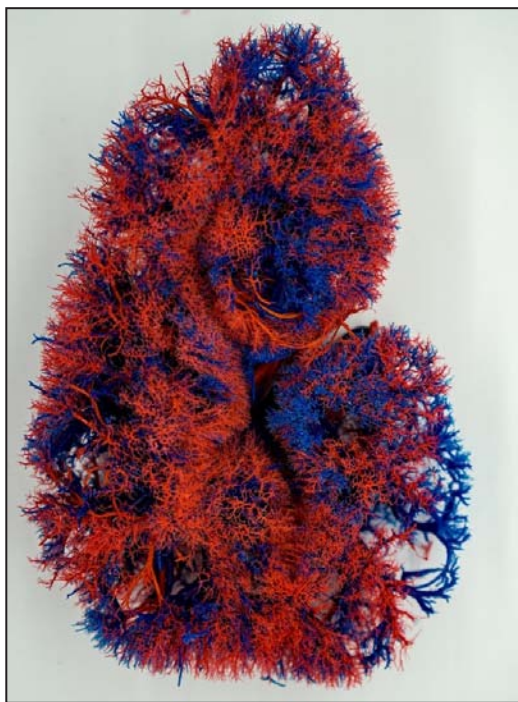
(Filip prechádza k druhému preparátu). Toto je ďalší unikátny preparát - flexibilné ohybné koleno koňa. Vidieť na ňom pohyb skrížených väzov. Neďaleko od kolena je vypreparované hrubé črevo 10 - dňového žriebäta, môžeš vidieť, aký má v tomto veku objem. Keď prídeš do 6. ročníka, už si nepamätáš jeho umiestnenie alebo stáčanie. A tu priamo vidíš zachované flexúry a časti. Mám tu aj žalúdky a hrtany, srdcia, všetky môžeš uchopiť a ich anatómiu máš pred očami. Máme tiež veľa korozívnych preparátov orgánov (najmä obličiek), dokážeme znázorniť mikrocirkuláciu daných orgánov a následne pozorovať glomeruly pod lupou až mikroskopom. Anatómii sa málokto venuje a naše preparáty sú vhodné aj pre vedecké články. Je tu veľký priestor na skúmanie vzájomných vzťahov a prepojení anatomických štruktúr a tkanív. Napríklad nervovej sústavy. Ešte nikto neobjavil ako vypreparovať nervy. Teoreticky by sa mali dať...

Ako vyzerá tvoj „pracovný plán“, koľkokrát sa do roka dostaneš ku kadáverom? Ako sa pripravuje kosť?

Niektoré preparáty viem urobiť rýchlo. To „rýchlo“ znamená, že sú hotové za pár dní – týždňov, tri týždne až mesiac. Iné, kým sa k nim dostanem, čakajú aj pol roka. Záleží to aj od môjho štúdia a času, od dostatku chemikálií. Preto niektoré „budúce preparáty“ zostanú intaktné aj dva roky. Ak chceme preparovať kosť bez iných tkanív, najprv treba orezať mäkké tkanivá. Kto by si chcel vypreparovať kostru, varením nič nepokazí. Varenie, napríklad veľkej hlavy býka, sa stihne za 6 hodín a na internete je k tomuto postupu dosť informácií. Po varení sa mäso oškriabe dole, mozog sa vyškrabe cez nosovú dutinu a *foramen magnum* pomocou drôtu, celú lebku treba odmastiť v roztoku. Potom sa lebka obiele peroxidom, ktorý je dnes komplikované zohnať.

A ak sa bavíme o šľachách a chrupkách? A výroba nástrekových preparátov?

Šľachy sa dajú iba dokonalo vypitvať, nič iné

Korozívny preparát cievneho zásobenia obličky žriebäta

nefunguje a je to piplačka. Koleno, ktoré si videl na Klinike koní sme pitvali 2 mesiace. Svaly a väzy sme museli veľmi jemne odpreparovať. Človek, ktorý to robí, musí chcieť a brať svoju prácu ako poslanie a robiť ju na 120 % a nie ako „prácu“. Potom sa preparát suší, treba sa s tým pohrať... Chrupka je z veľkej časti tvorená z vody. Či už meniskus, kopytná alebo rebrová chrupka. Zachová sa ťažko a väčšinou sa vysušením v miestnosti deformuje. Postup ako chrupky a šľachy zachovať viem, ale nepoviem. Niektoré veci som vyvinul priamo tu na Klinike koní, rokmi tvrdej práce a skúšania. Patria tam aj flexibilné preparáty, na ktoré sme veľmi hrdí. Výroba korozívnych preparátov (tzv. *nástrekov*) je špinavá a neistá práca. Iba na prípravu nástreku sa minie enormné množstvo spotrebného materiálu (rukavice, gázy, striekačky...) Pri ich výrobe ide o vyplnenie prázdnych ciev hmotou podobnou silikónu. Stačí, že sa zlomí hlavná tepna a môžeš preparát vyhodiť. Dnes pracujem so 4 druhmi hmôt. Každá je dvojzložková, má iné fyzikálne vlastnosti, iný postup miešania a pracovné teploty. Raz sme neodhadli množstvo tužidla a hmota nevytuhla. Nevedeli sme o tom

Rez karpálnym kĺbom koňa s nastreknutými cievami

a ako sme zarezali do nastreknutej končatiny, tak sme celú pílu zašpinili hmotou... Naša píla je originál celonerezová mäsiarska píla, ako v potravinách. Vravím, že to bola najlepšia investícia resp. kúpa z grantu v mojom živote.

Kedy si sa dostal k prvým nástrekom? Nie je práca s preparačnými látkami nezdravá?

So silikónom som začal pracovať ešte v roku 2017, s profesionálnymi hmotami v 2018-tom. Najviac som s nimi začal robiť od roku 2020, aj vďaka grantom. Prvý nástrek sme robili spolu s Dr. Kuricovou a pamätám sa, ako nám hmota zatuhla už v striekačke, dodnes sa na tom smežeme. Študenti a aj vyučujúci často vidia moje preparáty prvýkrát v živote, a to sú priame výsledky mojej práce. Je to ale dvojsečná zbraň, pretože v škole trávim celý voľný čas. Stále vtipkujem, že treba rozvíjať vedný odbor. Darmo budem ukazovať otvor v lebke, ak v danej chvíli neviem ukázať aj to, čo ním prechádza. Viem ukázať aj štruktúry, ktoré zvieratú vekom zanikajú. Moje preparáty sa v podobe fotografií dostávajú do zahraničia, majú ohlas v publikáciách, a aj na sociálnych sieťach. Človeka to potom poteší, asi robím niečo dobre. Anatómie sa študenti boja, ale dokážem ju ukázať zábavnou formou a vďaka preparátom ju viem klinicky prepojiť. Čo sa týka bezpečnosti, myslím si, že treba vedieť ako tieto látky fungujú, poznať ich chemizmus, čítať karty bezpečnostných

údajov a pracovať podľa odporúčania výrobcu a smerníc. Hlavne treba dbať na bezpečnosť seba aj okolia. Samozrejme, že si dávam pozor a vždy trvám na tom, aby si dal pozor aj každý človek, ktorý spolu so mnou pracuje. Nosíme kvalitné plynové masky s kvalitnými filtrami, ochranné štíty, rukavice. Dnes je myšlienka pracovať „formaldehyd-free“ aj na lekárskech fakultách. Predstav si expozíciu vyučujúcich a študentov na lekárskej fakulte, strávia niekoľko desiatok hodín v týždni na „cvikách“ v pitevni s formaldehydovými parami... Našťastie sa to týka humannej medicíny. Moja práca je bezpečná, nepoužívame vysoké koncentrácie a aj tie látky, ktoré sú nebezpečné, používam len v malých množstvách.

Ako to vyzerá na tvojom „pracovisku“? Spravíš nám prehliadku?

(Filip otvára dvere do „čistej“ miestnosti) Tu sa robia fixácie a plastinácie orgánov. Sušička na ovocie je ako iné veci, kúpená z grantu, suším v nej kosti, rohovinu a všetko čo potrebujem. Originál laboratórne sušičky stoja niekoľko stoviek až tisícok eur, táto bola pomerne lacná a svoj účel plní rovnako. Na stole sa sušia hotové plastináty v nádobách na druhej strane miestnosti sú v roztokoch naložené srdcia a nohy. Črevo šteniatka a pečeň mačky, tú som robil prvý krát. Dá sa na nich učiť dokonalá topografia orgánov. V tejto skrinke vidíš pľúca od žriebäťa. Boli to prvé pľúca väčšieho zvierata ktoré sme vyrábali, pri ich nástreku boli horúce pretože tá hmota polymerizuje a uvoľňuje teplo, nevedel som aký bude výsledok. Potom som ich maceroval niekoľko dní a výsledok bol ohromný, hmota vnikla do najmenších alveol. Pri psoch a mačkách používam skôr silikón, ktorý sa nedá tak dokonale pretlačiť do alveol, ale poskytuje prehľadnejší model. Druhú, maceračnú miestnosť mám určenú na špinavšiu časť roboty. Tu sa robia iba kosti a nástreky. Mám tu špeciálny maceračný prístroj, ktorý sa využíva na osteologické preparácie.

Na univerzite je, ak vôbec, promile ľudí, ktorí by ťa buď nepoznali osobne alebo sa aspoň nestretli s tvojimi preparátmi. Máš aj medzinárodné kontakty

Prvýkrát som bol na našej ŠVOČ v roku 2017 ako prvák, čo bola príjemná skúsenosť aj bez umiestnenia. Dnes chodím aj na medzinárodné konferencie. Páči sa mi česko-slovenská konferencia Morphology, kde sme v roku 2018 vystúpil s posterom vypreparovaných kĺbov. Odozvou bol záujem známeho pražského anatóma, prof. MUDr. Davida Kachlíka, Ph.D. o našu metodiku. Podobne som radil s metodikou pľúcnych nástrekov do tureckej Ankary. Obdivujem humanne preparáty na UPIŠ v Košiciach, kde mám známosti vďaka mojim aktivitám, ale prevedenie rovnakých postupov na zvieratách je skôr nereálne. Komunikujeme s lekárskou fakultou v Plzni, odkiaľ s podobne zanietenými pracovníkmi dohadujeme spoluprácu.

Podarilo sa ti získať aj granty?

Podarilo. A je super, že mladý človek a študent ako ja dostane peniaze, aby sa mohol rozvíjať! Prvý grant som získal v roku 2018. Za prvé peniaze sme zadovážili hmoty a chemikálie, potom vŕtačky, oscilačnú pílu a uhlovú brúsku, ktoré využívam dodnes. V roku 2019 som odvážne žiadal o 3 granty, prijali mi 2. Snažím sa svoje preparáty popularizovať a jednu žiadosť bolo potrebné prezentovať osobne pred porotou. Porota dostala na stôl a do rúk preparované kosti a orgány. Musím povedať, že zostali šokovaní, no grant som získal. Spolu s financiami z druhého grantu sme zaobstarali mäsiarsku pílu, stôl, maceračnú vaňu a chemikálie. V roku 2020 som žiadal o ďalšie 3 granty, opäť nám schválili dva. Je to náročné, pretože vypísať žiadosť o grant a obhájiť ho znamená veľa energie a času, ktorý človek vloží do prísneho byrokratického procesu. Každý grant som žiadal pre inú preparačnú metódu, inú skupinu orgánov alebo typ štruktúr. Výsledkom mojich preparátov a grantov je okrem samotných preparátov, aj ich Atlas plastinovaných preparátov. Je dostupný na internete. Z preparátov spomeniem priečne a kolmé rezy konskými končatinami so zachovanými tkanivami. Vydržia roky a doteraz sme ich na Univerzite nemali. Podobne je to s preparátmi kostí s väzmi a kĺbmi, s nástrekmi orgánov... Iné veterinárne školy tieto preparáty nemajú, alebo ich majú v obmedzenom

množstve a možnosť učiť sa z nich je exkluzívna. **Čomu sa venuješ vo voľnom čase? Ktoré predmety ťa bavili najviac? Čo by si chcel robiť po škole?**

Čo budem robiť po škole ešte neviem, ale nechám sa prekvapiť. Rozhodne cítim veľkú podporu zo strany školy a od vedenia UVLF, pretože bez podpory pani rektorky a prorektorov by isté veci nebolo možné vôbec realizovať a za to im veľmi pekne ďakujem! Univerzita a personál mi veľmi vychádzajú v ústrety a aj vzťahy s jednotlivými pracoviskami a ľuďmi si veľmi vážim. Na druhej strane sú preparáty prestížou, ktorú rozhodne nemá každá univerzita. Vo voľnom čase občas idem za svojim koňom Speedom. Je ustajnený v dedine pri Košiciach. Na strednej škole som mal viac času venovať sa mu, dnes už toho času tak veľa nie je. Celý svoj voľný čas trávim tu. Z predmetov ma určite najviac bavila „anatka“, tá bola super. Ďalej histológia, veď tá sa bez anatómie nedá robiť a rovnako anatómia bez histológie sa tiež nepohne. Ďalej to boli biochémia, mikrobiológia, patologická anatómia a farmakológia...

Čo by si zmenil pri výučbe? A čo by si odkázal ostatným študentom?

Nemám rád, keď sa študenti sťažujú na nedostatok praxe, ale mimo výučby si ju

nevyhľadajú v škole alebo v súkromí. Škola ti ponúkne aj niečo navyše, ale musíš si po to prísť osobne. Nikdy sa mi nestalo, aby ma učiteľ odmietol ak som prišiel z vlastného záujmu. Vždy sa dá niečo nájsť. Čo sa týka výučby, v anatómii je systém fajn, ale napríklad na niektorých iných univerzitách sa vyučuje anatómia podľa topografie. To znamená, že v rámci napríklad končatiny sa súčasne preberajú kosti, spojenia, svaly, nervy a cievy + priestory a dôležité oblasti. Je to síce náročné, ale komplexnejšie a poskytne taký ucelený prehľad a danej oblasti alebo časti a evokuje to presah do klinickej praxe. Študentom odkazujem, nech študujú so záujmom a nech využívajú všetky možnosti, ktoré im škola ponúka. Aby sa nenechali odradiť, išli za svojim snom a zaujímali o svoje poslanie. A nech sa učia anatómiu, lebo tú budú pri svojej práci denne potrebovať.

Filip, ďakujeme za ukážku tvojho pracoviska a fascinujúcich preparátov! Držíme ti palce pri úspešnom završení štúdia a prajeme ešte veľa podarených preparátov a vďačných študentov. (Pre tých, ktorí by radi videli Filipovu tvorbu, môžete ho sledovať na FB: FK Anatomy a IG: @filip_ko97 kde nájdete aj Atlas plastinovaných preparátov k stiahnutiu)

Filip Repta

ROZHOVOR S MVDR. SCARLETT MAREŠOVOU

Po prečítaní nadpisu určite viacerým z vás, a teda hlavne našim verným čitateľom prebehlo hlavou, že to meno im je odniekiaľ známe. Áno, máte pravdu. Prinášam Vám rozhovor s našou bývalou členkou a šéfredaktorkou časopisu - Scarlett Marešovou.

Na úvod by som ťa chcela poprosiť, aby si sa nám predstavila

Moje meno je Scarlett a som bývalá študentka programu všeobecné veterinárské lekárske spojené s hygienou potravín a teraz pokračujem na PhD. štúdiu na chirurgii Univerzitnej veterinárnej nemocnice.

Ako si objavila svoje povolanie? Vždy si sa chcela venovať veterinárnej medicíne?

Už ako malé dieťa som chcela vykonávať veľa rôznych povolání, ale veterina ma stále striedmo držala. Niekedy viac, niekedy menej, ale vždy bola so mnou spojená. Počas celého štúdia na našej univerzite som sa čoraz viac utvrdzovala v tom, že toto je to pravé orechové. Občas je to naozaj náročné, ale každopádne tieto stavy zažíva kopec ľudí a sila človeka nie je v tom, že nespádnate, ale koľkokrát vstanete, pozbierate sily a idete ďalej bojovať za dobrú vec, za ten

pekný a vďačný pohľad z očí nevinných stvorení.

Kedže sa zaoberáš štúdiom a prácou so zvieratami, máš aj doma nejaké zvieratá? Ktoré zviera je tvoje najobľúbenejšie a prečo?

Jasné, mám doma dve mačky, no pravidelne navštevujem útulok, a teda by som mohla povedať, že mám aj kopec psíkov. Plus ako bonus som si adoptovala v Malkia parku 2 levice, o ktoré sa starám po finančnej stránke, ktorá im má zabezpečiť kvalitnú veterinárnu službu a krmivo, tak aj po stránke návštev a zveľaďovania ich prostredia. Ako správna veterinárna lekárka nemám najobľúbenejšie zvieračko. Skôr z opačnej stránky, nemám rada malé tenké pavúky s dlhými tenkými nohami, alias záchodové. S hadmi a inými druhmi pavúkov som sa počas štúdia naučila žiť.

Ako sa ti študovalo u nás na škole? Keby si mala opäť možnosť vybrať si štúdium na vysokej škole, išla by si do toho znova?

Celé moje štúdium, chvalabohu 6 ročné (ak nerátame PhD.), som si naplno užívala a keby som si ho mala zopakovať znovu, neváhala by som. Dalo mi mnoho skúseností nielen v oblasti veteriny. Spoznala som nádherné mesto, super ľudí (spolužiakov a vyučujúcich), zažila množstvo zážitkov, videla rôzne druhy operácií a zákrokov na rôznych druhoch zvieratiek.

Niekoľko rokov si pôsobila v našom školskom časopise Ardo. Dokonca si bola aj šéfredaktorka. Aké máš na to spomienky? Zažila sa nejakú príhodu, na ktorú budeš vždy spomínať?

Na funkciu šéfredaktorky či predtým redaktorky mám veľmi pekné spomienky. Ak sa pýtaš na spomienky týkajúce sa týchto funkcií, tak tých bolo mnoho, od spoločných školských aktivít, cez „pubquizy“ a večierky. Príhod počas celého štúdia bolo neúrekom a nestačilo by na to ani jedno číslo tohto časopisu a verím, že každý nazbiera minimálne také množstvo príhod počas svojho štúdia ako aj ja.

Čomu sa rada venuješ vo svojom voľnom čase?

Voľného času momentálne mám veľmi málo a keď k tomu pridáme ešte aj COVID, tak ho najčastejšie využívam na oddych. Popri plnení

všetkých úloh zahrnujúc PhD. štúdium sa na oddych teším najviac, prípadne si rada zahrám spoločenské hry, kvízy, prečítam dobrú knihu, alebo možno čo je trošku menej uveriteľné, tak rada vysávam.

Toto číslo sme sa zamerali na problematiku „smrť domáceho miláčika“. Najviac sa venujeme dvom témam: kedy je z morálneho hľadiska lepšia eutanázia a ako sa vyrovnáť so smrťou domáceho miláčika. Máš s tým nejakú osobnú skúsenosť? Musela si sa už niekedy rozhodnúť, čo bude pre tvoje zvieračko z tohto hľadiska najlepšie?

Jasné že áno, už zopár eutanázií som musela vykonať, resp. oznámiť majiteľom ich možnosti, kde jednou z nich bola aj eutanázia. Niekedy sa majitelia vedeli rozhodnúť, no nie vždy, vtedy sa ma pýtali o radu. Je to také divné rozhodnúť sa za druhých. Vtedy nejakou vyradovacou metódou vykonanou otázkami dospejeme spolu s majiteľmi k záveru. Vždy súhlasím s názorom zachrániť, ak sa dá, ale sú tu aj iné otázky, ktoré musia byť zodpovedané. Úprimné povedané, rozhodovala som sa aj v úlohe majiteľky, kedy moju mačku ako 19-ročnú postihla mozgová príhoda. Bolo to veľmi smutné a uronila som aj slzičku, potom následne doma sme ešte celá rodina ronili slzičky celý deň. Pri svojich pacientoch sa snažím čo najviac držať a musím uznať, že mi to celkom ide. Najhoršie to je, keď sa ti rozplačú majitelia, vtedy je ťažšie sa udržať neplakať. Pre mňa je rovnako nákazlivý smiech, ako aj plač.

Teraz pôsobíš na oddelení chirurgie na našej Univerzitnej veterinárnej nemocnici, kde si zároveň na doktorandskom štúdiu. Stretla si sa už so situáciou, kedy bolo potrebné majiteľovi vysvetliť, že sa zvieračko trápi a je lepšie ho usmrtiť?

Pri zvieratkách sa snažím vnímať to, ako keby som ich len uspávala na operáciu. Tento úkon vykonávam pravidelne, takže je to jednoduchšie ako sa preniesť cez výkon eutanázie. Vtedy je aj dosť dôležité ako sebaisto pôsobíte, aby vám majitelia verili, ale treba pôsobiť aj „nenervózne“, aby zlé vlny nepociťovali pacienti. No a na záver treba byť dosť empatický,

potom to aj majitelia lepšie zvládajú, prípadne im dať možnosť rozlúčenia sa s ich maznáčikom a potom ich poslať preč z miestnosti. Ja osobne uvediem zvieratko do sedácie alebo „spánku“, majitelia sa môžu rozlúčiť so zvieratkom, potom ich poprosím ísť von a následne podám látku na zastavenie srdiečka. Pre majiteľov som si všimla, že je najhoršie, keď poviete, že už nedýcha, nebije srdiečko, alebo frázu „už má po tom“, vtedy sa spustí vodopád slz a tomu sa už ani vy neviete ubrániť. Je to síce normálne, ale vy musíte ďalej fungovať pri ďalších pacientoch, a teda nebyť uplakany.

A čo situácia, kedy je potrebné majiteľovi oznámiť smutnú správu? Ako potom reaguješ na majiteľove správanie? Ako sa s tým vyrovnávaš ty sama?

Napríklad smutnú správu typu, že zvieratko neprežilo operáciu prežívam tak, že mám neskutočné sucho v ústach a som niekedy rada, keď to robím cez telefonát. V telefonáte, ale aj naživo, robím zásadne jednu a tú istú vec, že im vyjadrím úprimnú sústrasť, že zvieratko „spalo“ a nič necítilo, a že mu vytvorili krásny život v počte rokov, koľko zvieratko malo a za to im

ďakujem. Tiež poviem, že sme robili všetko pre záchranu, ale bohužiaľ sa stávajú aj takéto veci. Smutná správa typu, že je ich zvieratko trpí ochorením alebo problémom, ktorého jedno z riešení je eutanázia, to mám len ruky zovreté v päst a dúfam a modlím sa, nech to majitelia znášajú, čo najlepšie. Snažím sa im vysvetliť, aký má zvieratko problém nie profesionálnymi slovami, ale slovami blízkymi obvyčajným ľuďom, aké sú ďalšie možnosti terapie aj s cenovou reláciou. V prípade vysokej ceny, či existujú možnosti ako zabezpečiť danú terapiu iným spôsobom či organizáciou, keď na to samotní majitelia nemajú. No a v neposlednom rade aj možnosť eutanázie a ako by to prebiehalo. Keď si vyberú možnosť terapie poviem, že im držím palce a že dobre urobili. Pokiaľ sa rozhodnú pre eutanáziu využijem slová, ktoré som spomínala v otázkach vyššie.

Na záver by som sa chcela MVDr. Scarlett Marešovej poďakovať za rozhovor. V mene čitateľov časopisu ARDO želim ešte veľa úspechov v pracovnom aj osobnom živote!

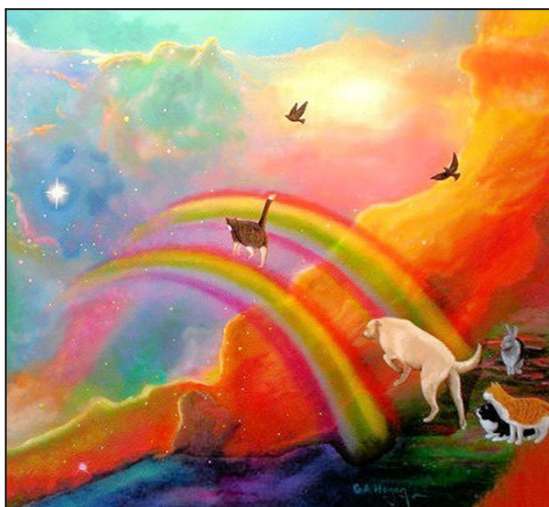
Ivana Lančaričová

CESTA ZA DÚHOVÝ MOST

Viete. Keď som sa ujala tohto článku, povedala som si, že je to skvelá príležitosť, ako sama nahliadnuť do vlastných neprekonaných spomienok, ktoré stále, niekedy až fyzicky bolia. Poznáte to aj vy?

Či mi hneď prišli na myseľ správne slová? Ani náhodou. Eutanázia alebo smrť domáceho zvieraťa je veľmi intímna a osobná téma a môžeme ju vnímať z viacerých uhlov. Kým niektorí ju prekonajú so slovami: „taký je predsa život“, iní aj po dlhom čase nemôžu udržať svoje emócie pod kontrolou. Veľakrát však vidím, že človek, ktorému povaha nedovoľuje pozeráť sa na tieto udalosti racionálne, je považovaný za hlupáka lebo je to „iba“ zviera. Dávnejšie by som sa sama za prejav svojho smútku hanbila, ale dnes môžem úplne otvorene povedať, že nedávna strata mojich zvierat ma dostala na dno. A myslím si, že je to v poriadku. Vrávi sa, že čas lieči a ja s tým úplne súhlasím. Ale nikde neexistuje vzorec na výpočet alebo

akási garancia, že to prejde o týždeň, o mesiac, o rok. Myslím si, že každý z nás je originálny kus, schopný prežívať emócie viac či menej. Nemali by sme sa hanbiť ani za jedno. Pred pár dňami som bola na stáži na oddelení internej medicíny svedkom asi hodinovej resuscitácie. Nádej sa striedala s úplnou bezmocnosťou. Ešte teraz mám zimomriavky z pohľadu na doktorky, ktoré spravili asi viac ako bolo vôbec možné a ja im za to z celého srdca ďakujem. Pacient aj napriek obrovskej snahe žiaľ neprežil. V tom vstúpila uplakaná majiteľka a začala sa ospravedlňovať. Bolo mi naozaj ľúto, že aj v takej chvíli človeku napadne, ako si musí dávať pozor na svoje vystupovanie. Na druhú stranu býva veľa prípadov, kedy sú veterinárni

Zdroj: <https://www.cats.org.uk/glasgow/feature-pages/rainbow-bridge>

lekári slovne, niekedy až fyzicky napádani rozhorčenými majiteľmi. Smútok je úplne prirodzený, ale prejavovať ho agresiou voči živým bytostiam nie je v poriadku. Ako majitelia si to musíme občas uvedomiť.

Keď som na začiatku hovorila o rôznych perspektívach vnímania tejto témy, napadlo mi, ako tieto chvíle prežívať aj s láskou. Pred pár mesiacmi som k eutanázii priviezla kocúra

mojich veľmi dobrých priateľov. Bola to pre nich naozaj ťažká situácia, ktorú pred tým nezažili a prvotne nechceli byť toho svedkom. Dopadlo to tak, že s kocúrom v jednej miestnosti sedelo 5 ľudí, ktorí boli súčasťou jeho života. Zrazu sa mi naskytl pohľad na rodinu, ktorá to malé stvorenie sprevádzala počas posledných momentov na tomto svete. Bolo to veľmi emotívne, srdcervúce, ale aj krásne.

Ako sa s tým vyrovnáť? Túto otázku som si za posledný rok kladla dosť často a stále na ňu nepoznám jednoznačnú odpoveď. Kým jeden život vyhasol lebo prišiel jeho prirodzený čas, iný bol ukončený príliš skoro a to sú naozaj prípady, s ktorými sa nedá tak ľahko vysporiadať. Samozrejme sa nedá plakať donekonečna a z tej racionálnej stránky, taký život naozaj je. Je úchvatný, je aj náročný, je krehký a pominuteľný.

Ja chcem však veriť, že na konci každého utrpenia na tomto svete je jeden krásny dúhový most, za ktorým neexistuje žiadna bolesť ani hendikep, a že sa tam raz všetci stretne.

Na záver prosím venujme pár minút spomienkam na tých, ktorí nás na tomto svete museli opustiť...

Lenka Sárková

KEĎ SA HOBBY STANE PRÁCOU

Metod Macek je skutočne výnimočná osobnosť. Je správcom Záchrannej stanice pre zranené živočíchy v Zázrivej, kde pomáhajú zraneným zvieratám už vyše 20 rokov. Taktiež je strážcom štátnej ochrany prírody v Národnom parku Veľká Fatra, je orliar a ocenená osobnosť Žilinského samosprávneho kraja za rok 2020.

Kedy a ako vznikla myšlienka založiť vlastnú záchrannú stanicu?

Ako strážca štátnej ochrany prírody bolo mojou náplňou práce aj rehabilitácia zranených živočíchov a vtedy som pochopil, že keď to chcem robiť lepšie a efektívnejšie musím mať zvieratá pod kontrolou aj doma, nielen v práci.

Stále pracujete ako strážca štátnej ochrany prírody?

Áno, stále som ranger v Národnom parku Veľká Fatra.

Čo táto práca obnáša?

Kontrolu a značenie maloplošných, ale aj veľkoplošných chránených území, stopovanie a monitoring zvierat a dávame veľký dôraz na prevenciu voči negatívnym vplyvom v národnom parku.

Pamätáte si na prvé zviera v záchranej stanici?

Také prvé významné zviera bol orol skalný. V tom čase neexistovali vhodné podmienky, kde by sa nám dokázali postarať napríklad o postreleného orla. A keďže som s nimi dosť spätý, tak orly boli aj prvým podnetom k založeniu stanice.

Ste orliar. Mohli by ste nám vysvetliť čo to znamená a aký je rozdiel medzi orliarstvom a sokoliarstvom?

Orliarstvo so sokoliarstvom nemá nič spoločné. Ako skupina sme sa začali pred 30 rokmi venovať ochrane orla skalného. Robili sme monitoring, opravovali poškodené hniezda, ktorým hrozil pád. Cieľom bolo, aby sme orliu populáciu nakopli, lebo v 90. rokoch strácala na sile. Nachádzali sme prázdne hniezda, bolo veľmi málo mláďat. Začali sme strážením a boli sme

úspešní, lebo sme chytili až 4 skupiny vykrádačov, z čoho najznámejší bol český sokoliar Josef Kubec, ktorého sme prichytili pri tom ako si odnáša mláďa v taške z Národného parku Veľká Fatra. Za vykrádačstvo bol aj právoplatne odsúdený. Odvtedy to našťastie kleslo a chovateľom sa podarilo rozbehnúť aj vlastné odchovy.

Popíšte nám váš bežný deň. Existuje vôbec niečo také ako bežný deň, alebo je každý úplne iný?

U nás bežné dni neexistujú. Plánovanie nie je

efektívne, pretože sa musíme riadiť tým ako nám volajú ľudia. V priebehu dňa sa nám môžu plány aj viackrát zmeniť. Bežným dňom môže byť nedeľa, keď mám voľno. Ráno začíname kŕmením, potom nasleduje dvojhodinová prednáška pre verejnosť, kde sa ľudia oboznamujú ako funguje rehabilitácia živočíchov. Neskôr riešim administratívu, vybavujem telefonáty a všetko čo treba zariadiť okolo stanice.

Aké zvieratá sa u vás momentálne nachádzajú?

Momentálne tu máme rôzne druhy vtákov napríklad sovy lesné, plamienku, jastraba, myšiaka, orla skalného a z cicavcov ježkov. Ale o hodinu to opäť môže byť inak.

Bolo ťažké nájsť veterinárneho lekára, ktorý bude vedieť poskytnúť adekvátnu starostlivosť voľne žijúcim zvieratám?

Na začiatku pred tými dvadsiatimi rokmi to bolo naozaj ťažké, vyskúšal som okolo 20 rôznych veterinárnych lekárov. Nakoniec sme si veľmi dobre sadli s Veterinou Turiec, čo je ambulancia doktora Sheera v Martine. A keďže syn pred pár rokmi ukončil štúdium veterininy a pracuje na veterinárnej klinike Žilina tak spolupracujeme aj s nimi.

Je to výhoda mať syna veterinára?

Určite. Kedysi som všetko musel riešiť iba ja, ale teraz veterinárnu starostlivosť rieši a zabezpečuje môj syn.

Vašou prioritou je vrátiť zvieratá späť do voľnej prírody. Čo sa ale deje s tými, pre ktoré návrat už nie je možný?

Je to veľmi rôzne. Aj doživotne hendikepované

zvieratá vieme dobre využiť v rámci záchranných staníc ako psychickú oporu pre zvieratá toho istého druhu, čo k nám prichádzajú. Ďalej sa snažíme zvieratá, ktoré už nemožno vypustiť späť do prírody, umiestniť do zoologických záhrad. Napríklad medveďa nájdené v brlohu bez matky, ktoré je potrebné odchovať na fľaške, pretože inak to nejde, sa už do prírody nevráti. Vtedy prichádza na rad zháňanie čo najlepších podmienok pre dané zvieratá.

V lete vás navštívil aj legendárny Nigel Marven. Čo ho do Zázrivej priviedlo a aké bolo stretnutie s ním?

Bol na návšteve na Slovensku a keďže máme nejakých spoločných priateľov, tak sa ho opýtali, či by mal záujem navštíviť naše centrum. On prejavil záujem a možnosť návštevy využil. Je to príjemný a zaujímavý človek bez hviezdnych manierov, ráno sme spolu dokonca raňajkovali praženicu.

Na záver prosím prezradte, čomu sa rád venujete vo voľnom čase.

Stále sa venujem zvieratám, ale celkom ma baví tráviť čas v záhrade. Je to zmysluplné a teší ma vidieť, ako sa záhrada posunula vpred. Mám rád hory a aj pre to robím to, čo robím.

Viac informácií o orlovi skalnom:

www.rolskalny.sk

Fotografie:

<https://www.facebook.com/zachrannastanicaazriva>

Júlia Václaviková

EUTANÁZIA DOMÁCEHO ZVIERAŤA Z POHĽADU VETERINÁRNEJ LEKÁRKY

Každý deň život začína a každý deň život, žiaľ, aj končí. Prvé znamená radosť a úsmev, druhé smútok, spomienky, prázdno... Keď nám do života vstúpi štvornohý priateľ, vysnívané šteniatko, mačiatko,... , všetko je hneď krajšie. Keď nás naopak opúšťa dlhoročný člen rodiny, mnohí z nás zúfame a pýtame sa: „Prečo???”

„SKRÁTKA, ŽIVOT JE UŽ TAKÝ.“

V prípade veterinárnej medicíny vieme a môžeme niekedy tento ťažký koniec a trápenie „urýchliť“ eutanáziou, ktorá býva akýmsi vykúpením z bezvýchodiskovej, častokrát veľmi bolestivej a neriešiteľnej situácie. Som

veterinárna lekárka už dvadsať rokov a tento „úkon“ je pre mňa osobne jedným z najťažších, aj keď si mnohí myslia, že sa na ňom nedá nič pokaziť. Omyl... Opak je pravdou! Tento posledný moment majiteľa, jeho miláčika a veterinárneho lekára je z hľadiska etiky veľmi ťažký a náročný... Pýtate sa prečo? Lebo je tu na mieste veľa otázok, ktoré si vyžadujú tie správne odpovede.

„Nastal už ten čas?“

„Je na to naozaj majiteľ pripravený?“

„Vieme nájsť iné riešenie?“

„Naozaj sa už nedá nič iné robiť?“

Diagnóza ťažká, prognóza ešte horšia...

„ÁNO“... znie rozhodnutie majiteľa, ale potom prichádza predsa ešte jedna otázka. Čo by ste robili na mojom mieste vy, pani doktorka? Vtedy sa síce na chvíľu zamyslím, ale v momente si spomeniem na situáciu, kedy som ja sama so sebou zvädzala tento boj, pri mojom prvom psovi, ktorého som si „vymodlila“ ako darček k promócií pri ukončení mojej milovanej školy (UVLF Košice). Nie som totiž len veterinárna lekárka, ale aj dlhoročná chovateľka týchto úžasných stvorení, psov... A aj keď so slzami v očiach, rozpoviem majiteľovi svoju osobnú skúsenosť, kedy som videla, cítila a dlho bojovala, ale vedela som, že sa čaká na moje „áno“ a rozhodnutie bolo na mne... Nastáva dlhé ticho, pozrieme si stojac oproti sebe v ambulancii do očí a ja viem, že mám pripraviť anestéziu. Celkovú anestéziu, akoby som išla psa operovať. Prvotne aplikujem intramuskulárnu sedáciu, približne po 15 minútach si ho „zakanylujem“ a intravenózne podám celkovú

anestetikum...

Môj postup pri eutanázii je zväčša rovnaký. Zvieratko by malo pokojne zaspáť ešte v prítomnosti svojho majiteľa, ten by mal mať čas a priestor sa s ním naposledy dôstojne rozlúčiť, pohladať, pustiť slzu a nechať ho odísť... Až potom prichádza tá posledná injekcia – vpich, kedy už niet cesty späť a kedy všetka bolesť pominie.

Koľko stojí taký „úkon“??? Moja zásada znie, nikdy v danej chvíli neriešim peniaze, lebo toto je o inom, aj keď to veľa kolegov nechápe, nesúhlasia s tým a pýtajú sa prečo. Ja však zo svojich dlhoročných skúseností viem, že táto posledná chvíľka s blízkou bytosťou, ktorá váš život dlhé mesiace a roky naplňovala radosťou a energiou, zrazu naplní človeka bolesťou a smútkom a všetky prízemné pozemské záležitosti ekonomického charakteru zbytočne kalia tieto pokojné smútočné vody odchodu niekam za obzor.

Pozitívna skúsenosť na záver. Vždy sa majiteľ ku mne vrátil. Niekedy len vyrovnať „účet“, ale väčšinou to už bolo s úsmevom na tvári a častokrát s novým štvornohým členom rodiny v náručí.

Autorka, pani doktorka Miriam Bičejová, je veterinárnou lekárkou v praxi už dvadsať rokov a svoju lásku k zvieratám a k svojej alma mater opätovne rozvíja v rámci externého štúdia odboru Vzťah človek zviera a jeho využitie v canisterapii a hipoterapii, ktorý momentálne študuje v druhom ročníku.

MVDr. Miriam Bičejová

FALCONRY REHABILITATION

To collect, treat, and release here are the missions allocated to the rehabilitation of raptors. Raptors are birds of prey, hunters, with a carnivorous diet. The term „raptor“ includes birds of the order Accipitriformes or falconiformes (e.g. buzzards, hawks.) as well as Strigiformes (e.g. owls). As predators, they play an essential role

in the regulation of species. However, they are subject to many accidents related to human activity. The main reasons affecting the health of raptors are electrocution, poisoning (e.g. lead) and collisions with cars, windows or barbels. They can also be exposed to various infections or infestations. To preserve these species, there

is the rehabilitation of birds of prey, which is a sector that is still little known to veterinary medicine. Initially, the bird is collected in a care center for wildlife such as that of exotic animals at the University of Veterinary Medicine and Pharmacy in Kosice. It can be brought by individuals, specialists or by members of public services. The veterinarian first inquiries about the history of the animal brought (e.g. found by the side of the road, stuck in a fence). He then performs the complete clinical examination of the animal including, for example, the evaluation of the body condition, a physical examination, the examination of the musculoskeletal system, or of the feathers and dropping (voided from the cloaca consist to feces, urate and urine.) In an emergency, the animal can be placed in intensive care to stabilize it. Care includes the provision of oxygen as well as warmth, rehydration, and refeeding. In the event of cardiac or respiratory arrest, the veterinarian may have to perform cardiorespiratory resuscitation. Once stabilized, the clinical examinations mentioned above can be carried out as normal. Some additional analysis may be performed depending on the suspected pathologies. For example, haematological examinations can be carried out or microbiological cultures to diagnose an infection. Imaging techniques also make it possible to refine the diagnosis, especially in the event of a fracture. Depending on the diagnosis,

the veterinarian makes the decision to treat or euthanize the animal. Part of the decision relates in particular to the animal's ability to survive in the wild after treatment. The purpose of rehabilitation is to be able to release the animal into the wild. Before the bird can be freed, certain conditions must be met. For example, we will assess the quality of the plumage. It must be complete, clean, and waterproof. In the case of owls, it is important that they can fly quietly when hunting. Then you have to assess the physical condition of the bird. He must be able to fly repeatedly and without getting tired. It is important not to release an animal intolerant to exercise with an abnormal recovery time. To recover a good physical condition, it is possible to make the bird fly in an aviary or to train it with falconry exercises. However, the latter should be avoided because of the risk of imprinting. The body condition score is also assessed by palpating the sternum in the pectoral muscles. As sight is important for hunting, it should also be checked. Regarding food, the raptor must have food autonomy and be able to eat live prey. An imprinted animal cannot be released because it will be too close to humans. If the conditions are not met, the bird is placed in an association or in the hands of authorized persons. If no solution is found, the law says it must be euthanized. Once the decision has been made to release the bird, you have to choose where and when. The place must be adapted to the way of life of the raptor. In the case of kestrel falcon that hunt by dropping down on their prey vertically from a great height, an open space with little vegetation is preferred. The place must also be safe. That is, far from electric fences or transport routes. As for when to release, summer or fall is ideal. During the winter, the resources are much less numerous and during the spring, there are risks of territorial conflicts. Diurnal birds are released at the start of the day while nocturnal birds at the end of the day. The bird is transported in a sufficiently large and sturdy, cage with newspaper or a towel in the bottom. To minimize stress, it is best to transport it in the dark. Once released, it is possible to follow up. There are different methods for this, such as the use of aluminium or stainless-steel rings that

allow tracking on the released birds. There is also radio telemetry. A box is placed on the bird and will allow the tracking of its trajectories, its hunting behavior and to know if it is still alive. The latter is however limited in time depending on its battery and there is a great risk of losing the transmitter. In addition, it should be light so as not to disturb the bird. The Falconry and Raptor Rehabilitation Club at the University of

Veterinary Medicine and Pharmacy in Kosice teaches club members how to handle and care for raptors. In addition to this, members have the opportunity to observe clinical activities and participate in the rehabilitation of certain cases. A excellent way for our future veterinarians to learn how to handle wild birds.

Maeva Rouyer

NOVÝ ZÁUJMOVÝ KLUB NA OBZORE!

Akcia pre deti z domova o zodpovednom vzťahu k zvieratám

K **záujmovým klubom** našej univerzity sa pridáva **ďalší!** Ak máš záujem vedieť viac, nebudem ťa dlhšie naťahovať. Tešiť sa totiž môžu nielen tí,

ktorí preferujú rozmanitosť a o niečo širšiu škálu výberu v rámci záujmových klubov, no **hlavne milovníci mačiek**. Do hry predsa vstupuje **Klub**

Stretnutie členov klubu, kde je rozoberaný Cat friendly handling

starostlivosti o mačky. Jeho zakladateľkou je **MVDr. Noema Gajdoš Kmecová, PhD.** – bývala členka a takisto predsedníčka redakčnej rady nášho študentského časopisu Ardo. Noema cítila potrebu vyplniť prázdne miesto, kde by sa prispelo k osvete v oblasti **starostlivosti o mačky** medzi študentmi, zamestnancami UVLF a u širokej verejnosti. Svojim členom ponúka **vzdelávanie v oblasti terapie, manažmentu a**

pohody mačiek domácich aj vďaka spolupráci **s dobrovoľníckymi organizáciami pre pomoc mačkám** a rovnako spolupodieľaním sa na **výskumnej činnosti univerzity.** Ak máš záujem stať sa advokátkou/advokátom welfare mačiek a vstúpiť do komunity ľudí s podobným cieľom a hodnotami, neváhaj a pridaj sa – **záujemcov nikdy nie je dosť.**

A NEW INTEREST CLUB IS AT THE UNIVERSITY

There is a **new university interest club** on the horizon. If you are excited to get to know more, I will not keep it for myself any longer. **Cat lovers** should appreciate this newest addition the most because **The Cat Care Club** is in the game! Its founder is **MVDr. Noema Gajdoš Kmecová, PhD.** – a former member and chairwoman of the editorial board of the Student's magazine Ardo. Noema felt the urge to fill up the blank space when it comes to the interest clubs at the university by **communicating knowledge on cat care** to UVLF students and staff, and the

general public. Complementary education **in the field of therapy, management, and welfare of domestic cats** is provided for the club members thanks to the collaborations with **volunteering organizations helping cats** and by participating in the **university's research activities.** Would you like to become a cat welfare advocate and fuse into a community of people with similar goals and values? **Do not hesitate to join the club then!**

Richard Pavlík

ČO NÁS ČAKÁ A NEMINIE?

Pevne veríme, že sa vám aktuálne číslo Arda **páčilo.** Naozaj sa snažíme prispievať článkami, v ktorých pokrývame **rôzne témy z rôznych uhlov pohľadu.** Ak sa niekto z vás v kútiku duše pýta, čo očakávať **v nasledujúcom čísle,** túto dilemu vám veľmi rád uľahčím. Čo nás teda čaká a neminie v ďalšom vydaní Arda?

Na podnet **online eventu,** organizovaného **študentskou asociáciou IVSA,** sme sa rozhodli vdýchnuť život **špeciálnemu vydaniu Arda,** ktoré by malo byť zamerané na krátke **spovede jej absolventov.** Takých, ktorí sa **uplatnili v rôznych oblastiach v rámci sveta veterinárnej medicíny.** Chceli sme tým doceliť pretlmočenie danej akcie do písanej formy. Zhodli sme sa, že

spovede viacerých absolventov, ktorí uchopili možnosti sprostredkované nadobudnutím svojho titulu skutočne rôznorodo, by mohli byť **nápomocné** niejednému z nás. Ak sa nájde čo i len jeden študent či neštudent, ktorému v článkoch poskytneme aspoň jednu odpoveď v oblasti možností **profesijného zamerania a uplatnenia absolventov** z rôznych akreditovaných študijných programov našej univerzity, budeme nespočetne radi. Myslím, že sa vám bude páčiť!

Koniec hlásenia a do skorého čítania!

Richard Pavlík

Vedeli ste, že?

Napadlo vám niekedy čo s prebytočným potravinovým odpadom?

Vedec Jaroslav Michalka sa doslova rozhodol spojiť príjemné s užitočným.

Oslovil jednu spoločnosť, ktorá sa zaoberá spracovaním potravinového odpadu v blízkosti Nitry. Jeho inovatívny nápad, pre náš geografický región nezvyčajný, sa im hneď zapáčil.

O čo vlastne ide?

Napadlo mu rozbehnúť podnikanie s premenou potravinového odpadu na krmivo pre hospodárske zvieratá pomocou muchy čiernej.

Podľa prístupných informácií sa doteraz na Slovensku neeviduje žiadna veľkokapacitná hmyžia farma.

Viac na
www.vedanadosah.cvtisr.sk